

Чаени листа

Ще представя тази стихосбирка като една от онези, към които е обърнато посвещението на книгата („С благодарност към моите приятели... към онези от тях, които, без да знаят, ме провокираха или вдъхновяваха да пиша, към онези, които ме подкрепяха да правя това, и към онези, които мислят друго.“), но не толкова от страната на приятелите, които са вдъхновявали и подкрепяли авторката, колкото от страната на приятелите, „които мислят друго“.

Не бях свикнала да възприемам досега Пенка Ватова преди всичко като поетеса, въпреки че това не е първата ѝ стихосбирка. Веднъж по телефона не можахме да приключим един среднощен разговор (деца, уроци, стягания за утрето и тям подобни, както казва Румен Стоянов) и получавам след малко по мейла едно стихотворение от нея, поетическо продължение на разговора ни. Аз го отдах на моментното ѝ настроение, но в поетическото продължение думите се утаяваха (сега ще кажа - като чаени листа) и разговорът напреждаше и клонеше към неизказаното. Сега разбирам: за да не бъде всичко „някак си много кратко/ много набързо/ недовидяно/ недоосмислено/ непрживяно докрай“. След стихотворението разговорът се беше утаил на дъното на чашата - оставаше само да се изпие. И ето сега ни се предлага не каква да е, а една **утаена стихосбирка** - утаена чак до митология с митологична задача: да космозира единичното човешко, да го завърне в миналото и в бъдещето и така да го окръгли, да го назове, изговори, сътвори. Сътворението става изключително с пръсти и в допир: „дали Бог не е изваял човека с пръсти разкриени от сътворението на останалия свят“, „връщах се търсих с пръсти опитом по пътеките минали“, сътворението се извършва и в очакването на душата и тялото; и във визията „обратно“: „да си изрежа прозорци в клепачите да проникна през тях да се взра обратно“, или в рефлексивното „за двама“: „опитвам се да ни видя“, „да ни подслушам“.

Всяка митология говори със своите митологични знаци. *Дървото на живота* като образ безспорно събира парчетата поезия, гравира ги върху земната утроба, събира ни и ни гравира и нас, събира и всички присъстващи отсъствия - дълбокото вдъхновение на тази поезия, дълбоката ѝ болка. „За отсъстващите присъствия“, „За обемите на отсъствията“ - така можем да тематизираме цялото. Виждаме и нея, жрицата на дървото, което я държи „с яките си корени“: „това съм аз“ - прорязана от корени-гравюри, прорязана от желане за памет. Затова и лирическото движение е право назад, за да се сбъдне съдбовната среща със себе си. В това е смисълът на натрапливия жест на враждане, вдълбаване, впамятване, много силен в тази поезия: И неуморно търсене на „устоите и упованията“, на Смисъла, на отърсване от излишците на света. Точно „гравюрите“ са писани потопено, без трасиращи точки и запетаи, само с достоверните паузи на цигарените всмуквания. И в това именно потапяне се стига до обективирание на себе си, до транспонирание на Аза в Тя: „Тя рисува къща на болката“.

Къде е тук чаят? Той не е в началото. И китайците много късно се научават на чай. В посветителното чаепитие Пепи е извършила кръщението на стихосбирката си: Покръстила е самата себе си в чаената вода. Дървото на живота може да бъде чаеният храст, може да гаде и горски плодове. Въпросът е около него, около чая: „заедно да пребиваваме“, „взаимно да се отразяваме“ - такава е притегателната фиксидея на авторката. Оказва се, че тя изключително умело се провокира от мисленото пътуване с приятелите. Струва ми се, че така е усетила и източната рецепта за чай: Достатъчно е да се закрепниш като зрънце за едно чаено листче, мъничко като зародиш; да се потопиш заедно с него на дъното на една чаша (непременно стъклена, за да се наблюдаваш отвън) и започваш да се развиваш, нарастваш, изправяш...

Стихотворението, което открива стихосбирката „Церемония в залеза“ е истинското влизане на Пепи Ватова в голямата поезия. Ако наречем „Чаени листа“ стихосбирка на чая, а не на виното, това ще е много

прибързано. В една достатъчно авторитетна енциклопедия на китайската цивилизация главата, посветена на чая, е озаглавена „Чай и вино“. Доминантите обаче са обърнати: виното е разработено като лекарство (споменават се над 70 вида лекарствени вина), чаят - като средство за медуитация.

Ето какво казва за чая една китайска поема от 15. век:
Чай може да се пие в такова време:
Когато си празен;
когато слушаш отнесени стихове;
когато мислите са объркани;
когато отмерваш такт, слушайки песен;
когато музиката замлъква;
когато живееш в уединение;
когато живееш живота на учен мъж;
когато беседваш късно през нощта;
когато се занимаваш с учени задачи през деня;
в брачните покои;
посрещайки в дома си учен мъж или възпитани певици;
когато посещаваши приятел, завръщащ се от далечно странство;
в хубаво време, в сумрака на деня,
когато съзерцаваш логки, плъзгащи се по канала,
сред разлистени дървета и бамбуци;
когато се разпукват цветовете в жаркия ден,
пред цъфнали лотоси,
запалвайки благоволия на двора,
когато по-младите напуснат стаята,
когато посещаваши самотен храм,
когато съзерцаваш потоците и камъните,
рисуващи живописна картина.

И когато четеш „Чаени листа“.
А пиенето на вино според китайците също има свои правила, последното и заключително от които е: „Всеки път, когато желаеш да пиеш вино, трябва да вземеш под внимание окръжаващия пейзаж, иначе в пиенето няма смисъл.“

СВЕТАНА СТОЙЧЕВА

Пенка Ватова, „Чаени листа“, изд. „Карина М“, С., 2005.

Текстът е четен на премиерата на книгата - 12.10.2005, в галерия-книжарница „Кръг +“, София.